

DANSK SELSKAB FOR TIBETANSK KULTUR

TIBET

NUMMER 61

ÅRGANG 21

MAJ 2005

Dalai Lama og Tibet i radering og fotografi

Gentofte Hovedbibliotek • 10. juni - 23. juli 2005

Indhold

Tibetanske samtidskunstnere fortæller historien om Dalai Lamas liv	3
Fotograf Rune Backs fortæller om Lhasa	10
Aktivitetskalender	12
Generalforsamling	14
Nye bøger	18
Nyt fra Tibet-hjælp	22
Moderne tibetansk kunst	26

NB ! NB ! NB !

Der er brug for dit kontingent – har du husket at betale?

Vi har brug for rigtig mange medlemmer, så vi kan fortsætte med at udsende fire medlemsblade om året, selv om vi ikke længere modtager portostøtte – den faldt bort i 2004. For 2005 betyder det en merudgift på 9000 kr., så der er virkelig brug for dit kontingent!

Rigtig mange medlemmer har indbetalt deres kontingent – mange tak for det!

Hvis du ikke har betalt, kan det nås endnu – så slipper vi for at sende dig et påmindelsesbrev. Kontingent skal indbetales på giro 342 8788. Hvis du har brug for et girokort, så ring eller skriv til os. Du kan også betale via netbank.

Se kontingentbeløbet i kolofonen på denne side.

Få oplysninger om arrangementer via din e-mail

Selskabet har en mailingliste, hvor vi sender oplysninger om arrangementer relateret til tibetansk kultur og religion – både afholdt af os selv og af andre Tibet-foreninger. Hvis du ønsker at tilmelde dig denne mailingliste, så send os en mail og skriv „mailingliste“ i rubrikken „emne“.

Husk at melde adresseændring, hvis du flytter.

SEKRETARIAT FOR SELSKABET OG TIBET-HJÆLP

Ryesgade 90 A, 2100 København Ø, Telefon 35 26 79 26, info@tibethelp.dk
Åbent: Onsdag fra 17.00-19.00 og torsdag fra 10.00-12.00.

WWW.TIBETHELP.DK

indeholder information om Selskabet og Tibet-Hjælps virke, Selskabets arrangementer, artikler om Tibet og tibetansk kultur og en selvstændig internetside: „Kvinder og tibetansk buddhisme i eksil“.

KONTINGENT

Kr. 200 for enkelt medlemsskab. Kr. 250 for to medlemsskaber fra samme husstand. Kr. 100 for sponsorer, studerende og pensionister. Kontingentet betaler bl.a. for tryk og forsendelse af »Tibet«. Giro nr. 3 42 87 88.

SPONSORBIDRAG OG GAVER TIL TIBET-HJÆLP

kan indsættes på giro: 9 67 08 90.

GAVER TIL SELSKABET

kan indsættes på giro: 3 42 87 88.

SKATTEFRADRAG

Ifølge ligningsloven paragraf 8 A kan du fratrække dine sponsorbidrag og andre gaver til Tibet-Hjælp eller til Selskabet, der overstiger 500 kr. pr. år på din skatteblanket. Dog kan du maksimalt fratrække 5.000 kr. pr. år. Hvis du ønsker at give et fast beløb årligt i 10 år, kan hele beløbet fratrækkes.

TEKSTBIDRAG TIL BLADET

Modtages gerne. Send venligst bidraget på diskette, cd-rom eller e-mail i Word-format. Vedlæg et print af indholdet ved fremsendelse af diskette.

ANNONCERING I „TIBET“

Kontakt redaktionen for mere information om priser og opsætning, eller klik ind på www.tibethelp.dk/annoncepriser.htm. Bestyrelsen lægger vægt på, at annoncens indhold har relation til bladets indhold og ikke er i konflikt med Selskabets virke.

REDAKTION

Ansv. redaktør Anne-Sophie Bernstorff, redaktører Jeannie Andersen & Pernille Fogh Christensen
Layout: Ellen Margrethe Hjelholt
Forsidebillede: Dalai Lama på Løvetronen i Lhasa – radering fra udstillingen på Gentofte Hovedbibliotek.

BESTYRELSE

Formand Pernille Fogh Christensen, næstformand Anne-Sophie Bernstorff, kasserer Jonna Rives, Jeannie Andersen, Laura Airaksinen og Wangdi Gyhltsen.

Tibetanske samtidskunstnere fortæller historien om Dalai Lamas liv

I anledningen af Hans Hellighed den 14. Dalai Lamas 70-års fødselsdag den 6. juli 2005 bringer vi her en artikel om 50 raderinger, som på fascinerende vis fortæller historien både om Dalai Lamas liv og om afgørende episoder i den tibetanske befolknings historie. Raderingerne er udført af unge kunstnere fra Norbulingka Institute i Dharamsala (Nordindien) i årene 1998 til 2000. Selve processen med at fremstille denne serie af billeder var for kunstnerne en stor og ny udfordring, da radering som grafisk teknik på det tidspunkt var ukendt for dem.

Af Pernille Fogh Christensen

I artiklen indgår oplysninger fra Jeannie Andersens møde med tre af kunstnerne i marts 2005.

Raderingerne kan ses på udstillingen: Dalai Lama og Tibet i radering og fotografi – Tibetanske samtidskunstnere og den danske fotograf Rune Backs.

– se annoncering senere i bladet.

Et fascinerende syn

Jeg så raderingerne første gang på et besøg i Dharamsala i 2002. De hang smukt indrammet i Norbulingkas gæstehus. Jeg blev grebet af motiverne, af den historie, de fortæller, og af det kunstneriske udtryk. Raderingerne fortæller historien om Hans Hellighed den 14. Dalai Lamas liv. Et liv, der tog sin begyndelse i Tibet i en kultur og i et miljø, der er meget langt fra den moderne verden, Dalai Lama og mange tibetanere lever i nu. Det er historien om en lille dreng, der som kun 4-årig blev

indsat som religiøst overhoved for det tibetanske folk, og som 15-årig tillige fik rollen som politisk overhoved. Raderingerne fortæller også om den kinesiske invasion af Tibet i 1950, og om Dalai Lama og 80.000 andre tibetaneres flugt i eksil i 1959. Og de beskriver i billeder Dalai Lamas utrættelige kamp for tibetansk kultur og identitet.

Raderingernes oprindelse

Raderingerne er udført af seks kunstnere fra Norbulingka Institute i Dharamsala (Nordindien), og tre af disse

arbejder stadig på kunstsolen: Urgen Tenzin, Thupten Sangye og Lobsang Tenpa – dem har Jeannie talt med i marts 2005. De tre andre kunstnere hedder: Magmar Wangdue, Pekar og Kalsang Phuntsok.

Der er 50 raderinger i alt, og de udgør egentlig det billedmæssige materiale til en illustreret biografi om Dalai Lama, som har den engelske titel *An Illustrated Biography of His Holiness the 14th Dalai Lama of Tibet*. Biografien udkom i år 2000 i forbindelse med 50-års jubilæet for hans indsættelse som tibetaner-

Urgen Tenzin

Thupten Sangye

Lobsang Tenpa

Selskabet købte de 50 raderinger sammen med tilhørende tekster, „An Illustrated Biography of His Holiness the 14th Dalai Lama of Tibet“, samlet i denne træboks.

nes politiske overhoved. Motiverne er hentet fra et stort fotoarkiv over Dalai Lamas liv, og man har valgt at illustrere centrale begivenheder. Kunstnerne kunne selv bestemme, hvordan hver enkelt radering skulle komponeres, f.eks. kunne de fremhæve nogle personer eller fjerne andre, som de fandt mindre betydningsfulde for budskabet i billedet.

Til hver radering findes en beskrivende tekst, både på tibetansk og engelsk, som er trykt på flot håndlavet ris-papir. Og hver enkelt sæt af radering og tekst er samlet i et gult omslag. Selve raderingerne er også trykt på tykt håndlavet papir, og hver enkelt radering er efterfølgende håndkoloreret med akvarel. Alle raderinger og tilhørende tekster er som biografi samlet i en smukt udformet træboks (se foto). En samlet biografi blev overrakt til Dalai Lama ved en ceremoni på Norbulingka Institute i forbindelse med 50-års jubilæet.

Der er kun fremstillet i alt 200 sæt af denne særlige biografi, hvoraf Dansk Selskab for Tibetansk Kultur har købt sæt nr. 22. Det blev for øvrigt købt under Dalai Lamas besøg i Danmark i 2003. I den forbindelse kom en tibetaner fra Dharamsala til Danmark, og han havde en Dalai Lama-biografi 'under armen'. Den købte Selskabet med henblik på at udstille de fine raderinger.

En af kunstnerne fra Norbulingka Institute, Thupten Sangye, er i gang med at lave en ny radering. Først har han lavet en tegning, se til venstre på fotoet, og dernæst har han ridset med en radernål ned i den voksbelagte metalplade. Foto: Anne-Sophie Bernstorff

Hvad er radering?

Radering er en omfattende grafisk teknik, hvor man ridser en radernål i en voksbelagt metalplade. Bagefter lægges pladen i et syrebade, der ætser sig ned i pladen de steder, hvor voksen er fjernet. Herefter kan et aftryk af pladen tages. Radering har aldrig været anvendt som grafisk teknik i traditionel tibetansk kunst. Man har udelukkende brugt træsnit, dvs. en teknik, hvor man ridser eller snitter ind i en træplade, hvorefter man smører farve på pladen og trykker motivet på papir.

Nye udfordringer for de tibetanske kunstnere

Norbulingka Institute blev etableret i 1988 på initiativ af Dalai Lama med det formål at bevare og udvikle den tibetanske kultur. I mange år blev der udelukkende undervist i traditionelle fag og teknikker som træsnit og tangkamaling (jf. boks 1). Men i 1998 tog man initiativ til en uddannelse inden for moderne maleri og andre grafiske

teknikker end den traditionelle teknik, træsnit. Urgen Tenzin, én af kunstnerne bag raderingerne, er leder af denne afdeling for nutidskunst – Contemporary Art.

Som et led i de nye udfordringer blev raderingsteknikken introduceret. Urgen Tenzin lærte teknikken på et kursus afholdt af tyskeren Hartmuth Hanisch, hvorefter han gav sin viden og erfaring videre til de andre kunstelever på Norbulingka.

I første omgang lærte de studerende teknikken på plexiglasplader, men efterhånden blev de så dygtige, at de kunne ride i metalplader og lave rigtige raderinger. For at komme i gang med selve trykningen krævede det imidlertid en særlig raderingspresse, som Norbulingka ikke havde – man fandt frem til én i den indiske delstat Gujarat langt fra Dharamsala. Og så skulle der også fremskaffes en særlig tryksvæerte, som ikke var tilgængelig i Indien – den blev importeret fra Frankrig. Så kunne trykningen gå i gang.

Norbulingka Institute ligger i naturskønne omgivelser lidt uden for Dharamsala by.

Dalai Lama-biografien som første store projekt

Som første store projekt inden for denne nye grafiske teknik, radering, blev det besluttet at udarbejde den netop omtalte biografi med de 50 raderinger – et arbejde, som begyndte tilbage i 1998. De tre kunstnere på Norbulingka fortæller samstemmigt, at det var meget spændende at lære den nye teknik. Og de har især været glade for at lave netop disse raderinger, fordi de handler om Dalai Lama. De er også tilfredse med det endelige resultat, men synes dog ikke, at raderingerne er deres bedste kunstneriske præstation.

Nye raderinger

Raderingsteknikken er dog langt fra lagt på hylden for de tre. De er nemlig i gang med at lave en endnu større serie af raderinger. Det drejer sig om 250 raderinger med tibetanske klædedragter fra alle egne af Tibet på baggrund af originale fotografier og andet historisk materiale. Indtil nu er der udført 100 raderinger. Så der er lang vej igen. Men de er også alle tre vilde med at lave oliemalerier og maler med stor iver moderne surrealistiske oliemalerier.

Urgen Tenzin fra Norbulingka Institute har malet dette moderne maleri. Det er ikke et stykke bestillingsarbejde som raderingerne. Her har kunstneren kunnet udtrykke sig helt frit. Der hang mange moderne oliemalerier på kunstneres atelier.

Foto: Anne-Sophie Bernstorff.

Tibetanske kunstnere er da anonyme!

Inden for den traditionelle tibetanske billedkunst er selve kunstneren altid anonym på den måde, at der aldrig findes en signatur fra kunstnerens hånd på det pågældende værk. Det vigtigste ved f.eks. et tangka-maleri er det religiøse indhold og ikke, hvem der har malet det. Selve fremstillingen af en tangka rummer færre muligheder for kunstnerisk frihed end i moderne tibetansk malerkunst (jf. boks om traditionel tibetansk kunst).

Men hvordan forholder det sig med kunstnerne bag raderingerne? Jo, egentlig er de også anonyme, også selv om raderingerne er udarbejdet inden for rammerne af 'moderne tibetansk billedkunst' og af tibetanerne klart bliver betragtet som sådan – raderingerne er ikke „traditionel tibetansk kunst“. Og selve arbejdsprocessen med at lave disse

raderinger var også præget af mere kunstnerisk frihed end ved traditionel tibetansk billedkunst.

Men hvorfor er raderingerne anonyme værker, spurgte Jeannie de tre kunstnere? „Sådan er traditionen bare,“ fortæller de. Men det er en tradition, som de tre ikke umiddelbart mener, bør fastholdes. De ville gerne have haft deres navne på raderingerne, og Urgen Tenzin har da også sat små identifikationsmærker på de fleste af de raderinger, han har lavet – 19 raderinger ud af de 50. Og på én af de sidste raderinger, han har lavet, nr. 47 i serien, står hans navn helt tydeligt nederst i billedet.

Alle tre kunstnere blev meget glade for at høre, at raderingerne vil blive udstillet i Danmark, og at deres navne vil blive nævnt i den forbindelse. De tibetanske kunstnere vil ikke længere være anonyme.

Introduktion til traditionel tibetansk billedkunst

Den traditionelle tibetanske billedkunst har altid været knyttet til buddhismen. Kunsten tjente et religiøst formål, og den produceredes hovedsageligt af kunstnere, som var knyttet til de religiøse institutioner. Ved siden af den religiøse billedkunst var der en lang tradition for kunsthåndværk.

Det ikonografiske maleri

De vigtigste billedkunstformer er fresko, det vil sige murmaleri og tangka, det er hovedsageligt maleri på stof, som kan sættes på en ramme eller rulles sammen.

Væggene i de tibetanske templer er ofte dækket af tangka-malerier, der fremstiller guder og religiøse ritualer eller historiske begivenheder. Tangkaer findes både i klostre og privathjem. En tangka bestilles af en privatperson som en del af religionsudøvelsen. Den kan udtrykke den religiøse holdning hos bestilleren, og den kan have et bestemt formål, f.eks. at yde beskyttelse mod sygdom og

ulykker, hjælpe til at opnå et langt liv eller en større religiøs indsigt.

Den traditionelle tibetanske billedkunst har rødder i indisk kunst helt tilbage i 800-tallet. Senere kom en kinesisk indflydelse til. Den tibetanske billedkunsts altdominerende religiøse formål medfører, at billederne, ligesom den europæiske middelalders billeder, er ikonografiske. Den enkelte del af et billede har en bestemt religiøs betydning og skal derfor males efter på forhånd fastlagte mål og proportioner. En buddhafigurs siddestilling, gestus og påklædning udtrykker en bestemt religiøs opfattelse, som den veluddannede buddhist kan genkende og forstå. Den almindelige tibetaner kender kun de mest betydningsfulde ikonografiske udtryk.

Billederne, især tangka-malerierne, komponeres efter faste regler. Kompositionen er variationer over en symmetri om den lodrette midterakse. Den centrale religiøse figur placeres altid i midteraksen. Omkring figuren males de billedelementer, som forklarer eller uddyber figurens religiøse betydning.

I den ikonografiske maletradition benyttes altid en bestemt maleteknik. Først fastlægges billedkompositionen efter billedets formål. En billedskitse males med sorte tuschlinier efter en opmåling af billedfladen. Derefter males baggrundsflader og figurer. Til sidst males figurerens ansigter og de dekorative detaljer. Den traditionelle kunstneruddannelse er en mesterlære, hvor eleven gennem en årelang uddannelse lærer at beherske den ikonografiske traditions udtryksformer og maleteknik. Der er også traditioner for andre billedteknikker som broderi, træsnit m.v.

Billederne kan have meget forskellige motiver. De kan være portrætter af buddhaer og bodhisattvaer eller lokale beskyttende guddomme. De kan være klostre eller landskaber med religiøs betydning. Billederne kan også illustrere opfattelsen af universets indretning, f.eks. livshjulet. Billederne udtrykker buddhistiske idealer, og den troende kan meditere over deres indhold. Gennem meditationen opnås en dybere forståelse af den religiøse bevidsthed i billederne.

Udvalgte raderinger, som fortæller om centrale episoder i den 14. Dalai Lamas og den tibetanske befolknings historie frem til 1959

Dalai Lama som 3-årig *(udført af Thupten Sangye)*

Da Dalai Lama blev født i 1935, kendte forældrene ikke til hans helt særlige kvaliteter og kommende status. Men allerede ved hans fødsel fik de et første tegn på deres søns særlige skæbne: Faderen havde længe været alvorligt syg, men på den dag, drengen blev født, blev han mirakuløst helbredt. Forældrene bemærkede også, at drengen var anderledes end de andre børn i familien:

Han var alvorlig, og han ville altid blive inden døre for sig selv. Han pakkede tit sit tøj og fortalte, at nu ville han snart rejse til Lhasa. Som voksen har den 14. Dalai Lama udtalt: „Jeg bliver altid glad ved at tænke på, at jeg er født ind i en fattig bondes hus i Amdo, og jeg har gode minder om, hvordan jeg som barn i Lhasa var meget ivrig efter at få nyheder om min landsby.“

Dalai Lamas forældre med lillesøsteren Jetsun Pema *(udført af Magmar Wangdue og Pekar)*

Dalai Lamas forældre var bønder, og de levede et enkelt og arbejdsomt liv omgivet af dyr, marker og høje bjerge. Moderen, Diki Tsering, fødte 17 børn, hvoraf kun syv overlevede. Da hun ventede sit femte barn, havde hun en særlig drøm: hun så to grønne sneløver og en skinnende blå drage flyve i luften. De smilede venligt og hilste ærbødigt på hende med håndfladerne mod panden. Drømmen var et tegn på, at der ventede moderen en særlig skæbne. Da sønnen blev genkendt som den 14. Dalai Lama, fik Diki Tsering tildelt titlen „Den store moder“. Forældrene flyttede med deres søn til Lhasa, hvor de fik tildelt hus og jord, og et helt nyt liv tog sin begyndelse blandt Lhasas aristokrati. Dalai Lamas lillesøster, Jetsun Pema, blev født i Lhasa i 1940. Jetsun Pema har spillet en helt central rolle i etableringen og udviklingen af skoler for tibetanske børn i eksil, og tibetanerne kalder hende for Tibets Moder.

Dalai Lama med sine to personlige lærere

(udført af Magmar Wangdue)

En strengt disciplineret og omfattende undervisning af Dalai lama begyndte, da han var fyldt 6 år. Hans uddannelse fulgte det traditionelle tibetanske system, hvor man skal lære et stort antal af religiøse tekster udenad. Dalai Lama blev undervist af mange forskellige lærere, men det overordnede ansvar for hans udvikling var i hænderne på to personlige lærere og vejledere, som blev udvalgt blandt de højest uddannede munke. Ling Rinpoche (tv.) er den personlige vejleder, som har fulgt Dalai Lama længst, fra 1941 og frem til sin død i 1981, 42 år i alt. Trijang Rinpoche (th.) blev vejleder for Dalai Lama i 1945 og fungerede som sådan indtil sin død i 1983. Disse to mestres store viden, indsigt og personlige omsorg for drengen har haft stor indflydelse på Dalai Lamas udvikling.

Underskrivelse af 17-punktsaftalen med Kina i maj 1951

(udført af Urgen Tenzin)

Efter Kinas invasion af Tibet i 1950 så Dalai Lama og den tibetanske regering ingen anden udvej end at sende en fredsmision til Beijing. Her underskrev missionens formand, Ngabo Ngawang Jigme, den 23. maj 1951 en kinesisk dikteret 17-punktsaftale. Aftalen sikrede på papiret det centrale Tibet (nuværende TAR – Autonome Region Tibet) autonomi og uforandret politisk styre, men sådan blev det ikke i virkeligheden. Kina brød hurtigt aftalen, og i dag er Tibet fortsat et besat land uden reelt selvstyre.

Læs mere om Norbulingka Institute

Norbulingka Institute har en fin og oplysende hjemmeside på engelsk. Her kan du bl.a. læse om instituttets historie, deres forskellige uddannelser inden for tibetansk kunst og kunsthåndværk og om deres mange spændende salgsartikler.

På hjemmesiden kan du også se alle 50 raderinger – gå ind under „Products and Sales“, og klik derefter på „Etchings“. Det er muligt at købe raderingerne enten enkeltvis eller den samlede biografi – se priser på hjemmesiden.

www.norbulingka.org

Opstanden i Lhasa den 10. marts 1959

(udført af Urgen Tenzin)

I begyndelsen af den kinesiske invasion af Tibet var der kun spredte modstandskampe, som især fandt sted i Amdo i Østtibet. Efter 1955, hvor Kinas overgreb mod og omstrukturering af det tibetanske samfund for alvor begyndte, udbrød der oprør og væbnet modstandskamp overalt i Østtibet. I 1959 brød modstanden for alvor ud i Lhasa. Den 10. marts – som herefter er blevet Tibets nationaldag – gik det meste af hovedstadens befolkning i demonstrationstog mod den kinesiske besættelse. Og tibetanske regeringsledere erklærede 17-punktsaftalen for ugyldig.

Opstanden blev nedkæmpet af den kinesiske hær, som bl.a. beskød Lhasa med mortargranater. Én af disse mortargranater landede i kort afstand fra det sted, hvor Dalai Lama opholdt sig i sit sommerpalads, Norbulingka. Derefter besluttede Dalai Lama at flygte ud af landet og søge om asyl i Indien.

Hvert år på den 10. marts demonstrerer tibetanerne mod den kinesiske besættelse af landet, og Dalai Lama holder en tale henvendt til alle tibetanere, hvor end de befinder sig, og til resten af verden.

Flugten til Indien (1959)

(udført af Magmar Wangdue og Pekar)

Da to af de kinesiske mortargranater faldt tæt på Dalai Lamas sommerresidens, Norbulingka, følte han situationen alt for usikker og besluttede derfor at flygte i eksil samme aften. Forklædt som lægmand lykkedes det Dalai Lama at komme ud af Norbulingka, og sammen med et stort følge, bl.a. sin mor, sine to lærere og en række ministre, flygtede han til Indien – de krydsede den indiske grænse den 30. marts 1959 (radering). To uger senere afholdt Dalai Lama den første internationale pressekonference i Assam. Omkring 85.000 tibetanere flygtede i årene 1959 til 1962 til Indien, Nepal og Bhutan, og der kommer stadig nye flygtninge. I dag lever omkring 135.000 tibetanere som statsløse i eksil.

Lhasa anno det nye årtusinde

Af fotograf Rune Backs

Inspireret af de 50 raderinger om Dalai Lamas liv har jeg valgt at udstille billeder fra hans fortids hjemby Lhasa, anno det nye årtusinde.

Der er intet som at summe rundt en tidlig Lhasa-morgen, bønnerne nærmest gemt bag røgelse foran Jokhang templet, ordene fra en blind gadesanger og lyden fra den evige bedemølle...nærmest som i en drøm eller en besættelse.

Livet i Lhasa er ikke en drøm, det ved alle, der har været der, det er barsk virkelighed.

I 3650 meters højde, 5 minutter fra Potala er der bygget en roterende restaurant i 60 meters højde. Her kan man sidde og dreje i urets retning, med et kinesisk/tibetansk menukort og udsigt over Lhasa, der gennem de sidste 10 år er vokset i et ufatteligt omfang. Derved under mig passerer dagen for de tilflyttede kinesere og tibetanerne, i tynd luft og med forskellige tanker, tydeligvis. Der er sket en del, siden Dalai Lama flygtede i 1959.

Lhasa er en surreal by. Stemningen og lyset udgør en fascinerende cocktail blandet med kinesiske hjulkapselsælgere, ludere, tibetanere, købmænd og enkelte plasticpalmer, en by, hvor solbriller er i høj kurs og dækker for andet end solens skarpe stråler.

Kasinoerne vokser op i forstæderne, mens vejene bliver asfalteret i sådan en grad, at det ikke længere er muligt for turisterne at blive så eventyrligt kørsyge som tidligere, når de kommer kørende til hovedstaden. Hjulene ruller i Lhasa, forretningsmæssigt som religi-

Rune Backs, som udstiller sammen med de unge kunstnere fra Norbulingka Institute, fortæller her om det Lhasa, som inspirerede ham til at tage de mange spændende billeder i sort/hvid, som man kan se på Gentofte Hovedbibliotek fra den 10. juni.

Et foto af Rune Backs, som vil blive vist på udstillingen på Gentofte Hovedbibliotek.

øst, også uden de forbudte billeder af Dalai Lama.

Billederne på udstillingen tager dig på rundtur i Lhasas afkroge, men også ud på landet under åben himmel.

Ud over billeder fra Lhasa og Tibet udstilles stemningsbilleder fra det eksil-tibetanske samfund i Nordindien, hvor Dalai Lama holder til.

Om fotografen Rune Backs

Rune Backs er til daglig freelance-fotograf.

Har fotograferet og rejst i Tibet og Nordindien siden 1993. Billederne fra rejserne er blevet brugt til artikler i magasiner og aviser og har desuden været udstillet bl.a. i Øksnehallen og ved Dalai Lamas besøg i Falkoner Center.

For mere info: www.runebacks.dk

Invitation til fernisering og koncert

fredag den 10. juni 2005 på Gentofte Hovedbibliotek, Hellerup

*I anledning af Hans Hellighed den 14. Dalai Lamas
70-års fødselsdag vises udstillingen*

Dalai Lama og Tibet i radering og fotografi

- 50 billeder (håndkolorerede raderinger) udført af seks tibetanske samtidskunstnere fra Dharamsala (Nordindien) og
- 20 sort/hvid-fotos af den danske fotograf Rune Backs.

Raderingerne fortæller med enestående motiver historien om den 14. Dalai Lama og tibetanernes liv og skæbne både i og uden for Tibet, mens fotografierne formidler unikke stemningsbilleder fra den storslåede tibetanske natur, fra hovedstaden Lhasa og fra det tibetanske samfund i eksil.

Dalai Lamas fødselsdag er den 6. juli
Udstillingen varer frem til den 23. juli 2005

Koncert med sangerinden Majbritte Ulrikkeholm

Songs of Innocence

Majbritte Ulrikkeholm

Til ferniseringen vil der være mulighed for at opleve Majbritte Ulrikkeholms magiske og intense stemme samt hendes forunderlige poesi. Til denne lejlighed lader hun sine sange akkompagnere af verdensmusikeren Søren Frieboe. Koncerten vil byde på sange fra albummet *The Door to Silence* og fra hendes aktuelle cd-trilogi med tekster af William Blake, Kahlil Gibran og Walt Whitman. Desuden vil Majbritte Ulrikkeholm synge nye fortolkninger af kendte folkemelodier samt spirituals. Og Søren Frieboe vil synge mantraet ***Om mani padme Hum*** i en version, han har lært af den tibetanske nonne Ani Choying.

Der er fri entré til koncerten.

Tid: Ferniseringen begynder kl. 16.00. Koncerten begynder kl. 17.00
Sted: Gentofte Hovedbibliotek, „Traneudstillingen“ Ahlmanns Allé 6, 2900 Hellerup
Arrangører: Dansk Selskab for Tibetansk Kultur, fotograf Rune Backs, Helge Strange Henriksen og Gentofte Hovedbibliotek

Udstillingen vil blive vist på Hvidovre Hovedbibliotek i august
– nærmere oplysninger senere.

Aktivitetskalender

Juni

Film og foredrag i maj/juni

af Addy Ibsen og Kathrine Krake

„Floden Dzachu“ er en film om tibetanske nomader og blev præsenteret som den bedste kortfilm af Danidas Oplysningsbevilling i 2004.

Tid og sted: V blive oplyst i vores næste nummer

Arr: Dansk Selskab for Tibetansk Kultur

Fredag den 10. juni – lørdag den 23. juli

Dalai Lama og Tibet i radering og fotografi

Tibetansk samtidskunstnere og den danske fotograf

Rune Backs

Sted: Gentofte Hovedbibliotek, Ahlmanns Allé 6, 2900 Hellerup

Arr: Fotograf Rune Backs og Dansk Selskab for Tibetansk Kultur, Helge Strange Henriksen og Gentofte Hovedbibliotek. *Se annonce i bladet*

Søndag den 12. juni kl. 13.30-16.30

Looking for meaning in the present world

Den 14. Dalai Lama mødes med Ærkebiskop K.G. Hammar, Sverige

Billetter og information: www.ticnet.se

Sted: Scandinavium Arena, Göteborg

Koordinator: Annika Hagström

Mandag den 13. juni

Meeting of Minds Conversation

Diskussion mellem Dalai Lama og prof. Aaron T. Beck og Prof. Paul Salkovskis på åbningsdagen for „The International Congress of Cognitive Psychotherapy“.

For more information: www.congrex.se/iccp2005

Billetter: www.ticnet.se. Kun for kongresdeltagere

Sted: Göteborg

Tirsdag den 15. juni kl. 15.00

Secular Ethics

Dalai Lama holder foredrag i Oslo

Mere info: www.tibet.no

Arr.: Den Norske Tibet-komité i samarbejde med Amnesty International Norge

August

Den 5.-12. august

Dalai Lama giver belæringer i Zurich

Shantideva's Bodhicharyavatara og Kamashila's

Bhavanakrama

For mere info: www.TheDalaiLama2005.ch

Søndag den 21. august kl. 13-17.00

Tibetansk sommerpicnic

I den smukke have på Store Søhøj. Medbring din picnicurv og deltag i den traditionelle røgofring m.m.

Sted: Hørsholm Kongevej 40, Hørsholm

Arr: Dansk Selskab for Tibetansk Kultur i samarbejde med Store Søhøjs beboere: Kirsten Losang, Lene Handberg og Morten Rolighed.

September

Tirsdag den 6. september kl. 19.00

Dharamsala – en by ved Himalayabjergenes fod i ord og billeder – en fortælling om de mange skæbner, som sponsorstøtten når ud til.

Jeannie Andersen og Anne-Sophie Bernstorff, begge medlemmer af selskabets bestyrelse, besøgte Dalai Lamas hovedsæde Dharamsala i marts. Her mødte de engagerede kunstnere fra Norbulingka, de nye lovende Tipa-elever, en inspirerende skoleinspektør, som har været på Den Internationale Højskole i Danmark, nonner, som for første gang har taget høje filosofieksamener, en ung arbejdsløs tibetaner og mange flere.

Sted: Mellemfolkeligt Samvirkes kantine
Landgreven 2, 2.sal, København K
Entre: 50 kr. Gratis for medlemmer af Dansk Selskab for
Tibetansk Kultur mod forevisning af kontingent-
betaling.
Arr: Dansk Selskab for Tibetansk Kultur

Oktober

Torsdag den 6. oktober kl. 19.00

BHUTAN – Tordendragens Land

Ved Erik Heerdegen Rafn

Et billede-foredrag om det buddhistiske kongerige Bhutan i
Himalaya.

Foredraget og billeder vil fokusere på oplevelsen af buddhis-
men i Bhutan og den storslåede natur.

Sted: Mellemfolkeligt Samvirkes kantine
Landgreven 2, 2.sal, København K

Entre: 50 kr. Gratis for medlemmer af Dansk Selskab for
Tibetansk Kultur mod forevisning af kontingent-
betaling.

Arr: Dansk Selskab for Tibetansk Kultur

Tid er Rum

Tid er rum
Og rum opstår i tid.
Uden begyndelse, ende eller retning.

I tidens og rummets udstrækning,
Blændes jeg af min elskedes lys
Og føler mig blind.

I tidens og rummets udstrækning,
Hører jeg min elskedes råb
Og føler mig døv.

I tidens og rummets udstrækning,
Rører jeg min elskedes juvelbesatte hjerte,
Og føler mig ensom.

Den brændende medfølelses natur.
Drømmens og illusionens æter.
Uden begyndelse, ende eller retning
Udspringer fra tidens og rummets hjerte.

Tarab Tulku XI
oversat af Belinda til engelsk og af Ib Michael til dansk.

Der havde sneget sig en fejl ind i Tarab Tulkus digt i
„TIBET“ nr. 59. Vi bringer derfor digtet igen.

Indramningen af raderingerne på udstillingen *Dalai Lama og Tibet i radering og fotografi* er sponsoreret af:

Kaj B. Hansens eftf. GLARMESTER

ANDERS PEDERSEN

HELLERUPVEJ 4 – 2900 HELLERUP
TLF. 39 62 07 66
www.kajbhansen.dk

- RUDER INDSÆTTES
- BILLEDER INDRAMMES
- HYLDER OG SPEJLE PÅ SPECIALMÅL
- SALG AF GLAS
- INDIVIDUELLE GLASLØSNINGER
- HAR DU OPGAVEN, HAR VI LØSNINGEN

Generalforsamling 2005

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur og Tibet-Hjælp holdt generalforsamling den 31. marts 2005.

Kasserer Jonna Rives gennemgik regnskabet, og formanden Pernille Fogh Christensen aflagde årsberetningen. Kontingentet fastholdes og den nye bestyrelse kommer til at bestå af:

Pernille Fogh Christensen, formand

Anne-Sophie Bernstorff, næstformand

Jonna Rives, kasserer

Jeannie Andersen, Laura Airaksinen

og Wangdi Gyaljen, suppleant

Revisorerne Birgit Nielsen og Elsebeth Vienberg blev genvalgt.

Årsberetning 2004

Af Pernille Fogh Christensen

År 2004 vil af bestyrelsen og de frivillige især blive husket for én ting: vores grundlægger og tidligere formand Tarab Tulkus død den 23. september. Tarab Tulkus havde længe været syg, men alligevel kom hans død som et chok og stort tab for os. Bestyrelsen besluttede hurtigt, at det næste nummer af „Tibet“ skulle handle mest om Tarab Tulkus – til hans ære. Og derudover gik Anne-Sophie og Jeannie i gang med at forberede og indsamle materiale til en biografi om Tarab Tulkus – en bog som skal belyse tibetansk kultur gennem Tarab Tulkus liv. Hvis alt går som planlagt, udkommer bogen i 2005.

Men året 2004 rummede heldigvis også mange berigende og spændende begivenheder og aktiviteter i Selskabets såvel som i Tibet-Hjælps regi, hvilket jeg skal komme nærmere ind på lige om lidt.

Økonomi

I økonomisk henseende har året også været godt. Selskabet kom ud af året med et overskud på 22.951 kr., hvor vi i 2003 kun havde et overskud på 594 kr. For Tibet-Hjælps vedkommende har 2004 budt på et underskud på 75.970 kr., hvilket skyldes, at vi har brugt af vores opsparede kapital til projekter. I 2003 havde vi et underskud på 159.825 kr.

*Tibetansk sommerpicnic på Store Søhøj i august. Tarab Tulkus forestod en puja og en røgofring uden for sin meditationsgrotte.
Foto: Pernille Fogh Christensen*

Organisation og frivillige

I 2004 havde vi desuden den fornøjelse at få en del nye frivillige, som med stort ansvar og engagement udfører forskellige opgaver enten i Selskabets eller Tibet-Hjælps regi – eller begge steder. I april afholdt vi en introduktionsdag for alle frivillige, hvor vi både fik tid til at gennemgå mødestruktur, faste driftsopgaver og andet, og hvor vi fik talt om fremtidige planer og ideer. Alt i alt har 2004 været præget af mange konstruktive møder, en glad stemning og stort engagement.

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur

Medlemstal

Selskabet havde ved årets afslutning 712 betalende medlemmer, hvilket er en lille stigning på 23 medlemmer i forhold til 2003. Derudover blev vores medlemsblad sendt gratis ud til 36 personer, hvilket inkluderer de herboende tibetanere, enkelte journalister, biblioteker og samarbejdspartnere. Vi holder bevidst antallet af gratister ganske lavt, da det er blevet

dyrt for os at udsende medlemsbladet, efter portostøtten er bortfaldet i 2004.

Ny kontingentprocedure

I 2004 indførte vi en ny måde at opkræve kontingent på. I stedet for at hæfte girokort i medlemsbladet sender vi nu et kontingentbrev til alle medlemmer i januar, hvori der ligger et girokort med adresselabel påklisteret. Den nye procedure fungerer meget tilfredsstillende for Selskabet, og det gælder vist også vores medlemmer, da vi ingen klager har fået. Og mange medlemmer betaler som ønsket, dvs. senest 1. marts.

Medlemsbladet „Tibet“

Bestyrelsen var ved årets begyndelse enige om, at vi skulle fortsætte med at udsende fire medlemsblade om året, selv om det i 2004 ville blive en øget udgift pga. af den bortfaldne portostøtte. Og i lighed med Danmarks statsminister kan jeg nu med stor glæde sige, at „det løfte har vi holdt“.

Vi har fremstillet fire blade med spændende og nuancerede artikler om tibetansk kultur i sin store mangfoldighed. Gennem vores blad vil vi gerne vise, at tibetansk kultur er i udvikling, og at der også er uenighed blandt tibetanere om, hvordan kulturen i eksil bedst bevares. Vores blad laves i et flot og professionelt layout, som vi er sikre på, at vores medlemmer sætter pris på. I den forbindelse vil jeg gerne sige tak til grafiker Ellen Margrethe Hjelholt, som laver de små blade ganske gratis og de store for et beskedent honorar – tak Ellen!

Og så længe økonomien tillader det, vil vi fortsætte med at udsende fire flotte og spændende medlemsblade.

Aktiviteter

21. februar	Tibetansk nytår, Losar
Feb. - maj	Kursus i tibetansk madlavning
2. marts	Koncert med Ani Choying og vokalgruppen Dawa
16. marts	Generalforsamling og lysbilledforedrag ved Katrine Wettsteins
15. august	Tibetansk sommerpicnic
23. september	Bhutan – et kongerige i Himalaya Lysbilledforedrag af Anne Burchardi og Bjørn Henriksen om deres rejse og ophold i Bhutan.
26. oktober	Tibetanske portrætter – antropolog Berit Madsen viste sine 3 kortfilm fra Kathmandu og fortalte om tilblivelsen.

Tibet-Hjælp

Det har været et udmærket år for Tibet-Hjælp, selv om vi har haft en tilbagegang på 15 sponsorer og bidragsydere.

Ved årets afslutning havde vi 345 sponsorer, og vi sendte i alt **585.184 kr.** ud til skoler og klostre i Indien, Nepal og Bhutan.

Vi udsendte som sædvanlig to nyhedsbreve og betalingsoversigter til sponsorerne i 2004. Vi foretager løbende forbedringer af vores sponsorafdeling, som både skal komme de frivillige og sponsorerne til gavn.

Vores sponsoratet ligger stadig inden for følgende kategorier:

- Skoleelever under Department of Education (DOE)
- Munke og nonner under Department of Religion and Culture (DRC)
- Kvinder i uddannelse under Tibetan Women's Association (TWA)
- Nyankomne flygtninge over 12 år på skolen Bir
- Elever på Tibetan Institute of Performing Arts (TIPA)
- Elver på kunstsolen Norbulingka Institute

Projektarbejde i 2004

På projektsiden har vi igen koncentreret os om at støtte uddannelse af eksiltibetanere, og især uddannelse af kvinder. Men vi støtter også andre slags projekter.

Vi havde ingen projektbesøg i hverken Indien eller Nepal i 2004, men det råder vi bod på her i 2005, hvor flere frivillige er af sted.

Samlet beløb til projekter i 2004: 124.367 kr. hvoraf de 30.126 er udbetalt til uddannelseslegater fra Kelds arv. Dertil kommer udbetaling af 50.000 kr. til arving efter Keld Tejnbo.

*Koncert med Ani Choying i Christianskirken, marts 2004.
Foto: Anne-Sophie Bernstorff*

Rektor for Tibetan Children's Village skolen i Dharamsala, Sonam Wangdue, har gjort en kolossal indsats for at implementere de nye læringsmetoder, som han lærte under sit ophold på Den Internationale Højskole i Helsingør. Her læser en af hans elever flittigt i sin skolebog. Foto: Anne-Sophie Bernstorff

Status for projekter påbegyndt før 2004

Tibet Times

Tibet-Hjælp har igennem en del år betalt løn til en nyhedsrapporter ved Tibet Times, og det gjorde vi også i 2004. Vi modtager to rapporter halvårligt fra Tibet Times, så vi kan følge med i avisens udvikling. Desuden arbejdede vi i årets løb på at finde en passende mulighed for et uddannelsesforløb for avisens medarbejdere. Det er foreløbig endt med, at en indisk journalist fra Punjab University vil undervise de ansatte på stedet. Projektet er dog ikke endeligt på plads endnu.

Udgift: 7.167 kr.

Gomang-klosteret

Løn til tre lærere på munkeskolen i Gomang-klosteret i Mundgod (Sydindien). De underviser i matematik og engelsk.

Udgift: 14.407 kr.

Den internationale Højskole i Helsingør (IPC)

I 2004 havde vi én studerende på højskolen, Sonam Wangdue. Han deltog i et 20-ugers kursus, der bl.a. indeholdt konfliktløsning og ngo-management. Sonam har lært utrolig meget af kurset, som han kan bruge i sit daglige arbejde – han er leder af en skole i Dharamsala. Sonam skrev en afsluttende rapport om sit ophold på IPC, som vi har oversat til dansk og bragte i „Tibet“ nr. 59.

Udgift: 24.967 kr.

United World College

Tibet-Hjælp har igennem en årrække givet støtte til to studerende på Mahindra United World College i Indien – en international skole, hvor man afslutter med en International Baccalaureat - en studentereksamen. United World College tilbyder hvert år en friplads til to tibetanere på henholdsvis 1. og 2. år. De studerende skal blot selv sørge for projekt- og lommepege, hvilket deres forældre som regel ikke er i stand til. Derfor betales denne udgift af Tibet-Hjælp.

Udgift: 9.884 kr.

Arv fra Keld Tejnbo

Arving

Pigen Sonam Wangmo, der studerer tibetansk medicin i Dharamsala, fik i 2004 udbetalt sin sidste del af arven fra Keld.

De er bl.a. blevet brugt til at bygge et hus til familien i Nepal. Vi mangler stadig at udbetale 100.000 kr. til den tredje arving.

Udgift: 50.000 kr.

Legater til højere uddannelser

En del af Kelds arv besluttede vi i 2003 at benytte til finansiering af videregående uddannelser. Vi støtter i alt 10 unge, otte kvinder og to mænd:

- 7 studerende i Higher Tibetan Studies
- 1 sygeplejeelev
- 1 universitetsstuderende
- 1 tandlægestuderende

Alle uddannelserne forventes afsluttet i 2006. Vi modtager årligt deres eksamensresultater.

Udgift: 30.126 kr.

Status for projekter påbegyndt i 2004

Fem unge kunstnere på TIPA

Tibetan Institute of Performing Arts uddanner kunstnere inden for traditionel og moderne tibetansk musik, sang og dans. I 2003 optog TIPA 26 nye elever på deres 2-årige grunduddannelse, hvoraf de fleste kommer fra fattige familier. Derfor søgte TIPA økonomisk hjælp til disse uddannelsesforløb, og Tibet-Hjælp valgte at betale for fem af disse.

Udgift: 18.119 kr.

Arya Tara School, Nepal

Arya Tara er navnet på Ani Choyings kostskole for nonner. Skolen er anderledes end traditionelle klostere, idet den

kombinerer buddhistiske studier med moderne fag. Formålet er at give pigerne en bredere uddannelse, som de kan bruge til at søge videre i uddannelsessystemet eller tage tilbage til de landsbyer, hvor de kommer fra, og bruge deres viden aktivt. Mange af pigerne kommer fra hjem, hvor der er sociale problemer, og Ani Choying arbejder generelt på at give nonnerne styrke og selvtillid, så de kan klare sig i livet og bidrage med deres arbejdskraft og viden i de fattige landsbyer i Himalayabjergene. Vi har valgt at sponsorere fem nonner foreløbig i to år. Og desuden har vi givet et engangsbeløb til indkøb af to computere.

Udgift: 19.698 kr.

Status for projekter afsluttet i 2004

Vandtårnet til Transit-skolen i Dharamsala

I 2003 bevilligede vi 108.000 kr. til konstruktion af en stor vandtank på Transit-skolen i Dharamsala. På denne skole bor de nyankomne flygtninge fra Tibet. De sanitære forhold på skolen var meget dårlige, så derfor indgik vi i denne aftale med Department of Education om finansiering af en vandtårn. De sanitære forhold er nu blevet langt bedre, og der er rent drikkevand til beboerne. Projektet blev afsluttet i 2004, og vi har modtaget foto og regnskab.

Dongyu Gatsal kloster

I 2003 tildelte vi et engangstilskud til Dongyu Gatsal-klostret i Nordindien, som er grundlagt af Tenzin Palmo. I 2004 har vi løbende modtaget rapporter om klosterets udvikling, men foreløbig er der ikke ydet flere penge til dette projekt.

Tarab Tulkus Ling India

Ligeledes i 2003 gav vi et bidrag til Tarab Tulkus uddannelsesinstitution i Indien, Tarab Ling India. Det er nu hensigten, at Lene Handberg skal drive centeret, efter Tarab Tulkus død.

Mekanikeruddannelse i Tibet

I 2003 startede vi på et uddannelsesprojekt i Tibet, der havde til hensigt at uddanne mekanikere i byen Tarab i det sydlige Tibet. Vi gav i første omgang 40.000 kr. til etablering af et værksted. Det var planen, at overskuddet fra en fragtbåd (som Tibet-Hjælp også har støttet finansielt) skulle betale lønudgiften til en eller flere lærere. Mekanikerværkstedet blev bygget færdigt i 2004, men projektet er alligevel ikke forløbet som ventet. Fragtbåden gav nemlig ikke det forventede overskud, bl.a. fordi kineserne har bygget en større fragtbåd, der

Vandtårnet, som Tibet-Hjælp betalte for, blev opført i 2004. Jeannie Andersen og Anne-Sophie Bernstorff aflagde besøg på Transit-skolen i marts 2005.

taget mange af kunderne. Desuden har det vist sig, at tibetanere alligevel ikke var så interesserede i at uddanne sig til mekaniker – man har simpelthen ikke fundet nogen „elever“. Værkstedet ejes af Tarab kommune, som lejer det ud til en kinesisk mekaniker, som er villig til at lære fra sig, hvis nogen skulle have interesse deri. Tibet-Hjælp har fået tilsendt foto, regnskab og rapport.

Jangchub Choeling nonnekloster

I 2002 og 2003 gav vi et bidrag til en gruppe nonner i Mundgod, så de kunne få ekstra filosofiundervisning. I 2004 modtog vi imidlertid ikke en årlig rapport og afregning, som lå i aftalen, så derfor blev projektet stoppet.

Afslutning

Til slut vil jeg gerne takke alle vores medlemmer og alle vores sponsorer og bidragsydere – uden jer kan vi ikke udføre arbejdet i Dansk Selskab for Tibetansk Kultur og Tibet-Hjælp – et arbejde, der har til formål både at oplyse om tibetansk kultur til danskere og at tilvejebringe økonomisk hjælp til tibetanerne. Disse formål er til fulde opfyldt i 2004.

Hele årsberetningen kan ses på www.tibethelp.dk/dstk eller rekvireres på vores kontor i Ryesgade.

Nye bøger

Nye bøger Nye bøger

Nye bøger

Himmelbegravelsen

af XINRAN

*Oversat til dansk af Poul Bratbjerg Hansen. 174 sider. Pris: 199 kr.
Forlaget Rosinante*

Den kinesiske forfatter Xinran fortæller den autentiske beretning om en kinesisk kvindes skæbne. Da Shu Wens mand, Ke Jun, i 1958 sendes med den kinesiske hær til Tibet og forsvinder, begynder hendes søgen efter den tabte kærlighed. Hun opgiver alt sit eget og tager til Tibet med det ene for øje at finde sin mand.

Det fører til en tilværelse i Himalaya blandt tibetanske nomader, en tilværelse i længsel og afmagt, i håb og skuffelse - og det giver Shu Wen en ny familie, et nyt sprog, et nyt liv. Hendes søgen og kærlighed til Ke Jun hører aldrig op, men som hun har ofret alt for at finde ham, viser det sig, at han har ofret alt for det større - freden.

„Shu Wen holdt op med at tale, men

jeg kunne ikke holde op med at tænke - på hendes forvandling fra en 26-årig kinesisk kvinde til en ældre tibetansk buddhist, på forholdet mellem natur og religion, på rummet og stilheden, på alt det, hun havde mistet, og på alt det, hun havde fået, og på hendes viljekraft, hendes styrke og hendes kærlighed.“

Xinran (f. 1958) er journalist og forfatter. Som radiovært lod hun gennem mange år Kinas kvinder fortælle deres historier og samlede disse til en rystende, barsk og inderligt menneskelig beretning, Kinas døtre, der blev en international bestseller.

Flugten over Himalaya

Tibets børn på vej i eksil

Af Maria Blumencron

*Oversat til dansk af Gerd Have
264 sider, indbundet, illustreret
Pris: 229 kr.*

Forlaget Møntergården

Hvert år flygter omkring tusind tibetanske børn og unge over bjergene i Himalaya væk fra det besatte Tibet. De kæmper sig modigt gennem snemasserne, over farlige og isglatte pas, brusende floder og farlige højdedrag. De kæmper med sult, udmattelse og hjemve.

Og hele tiden lever de med frygten for at blive opdaget af de kinesiske grænsevagter. De er på vej i eksil hos Dalai Lama i det nordlige Indien. For her venter skolegang, uddannelse og en fremtid, hvor de som tibetanere kan dyrke deres egen kultur.

Og det er netop grunden til, at forældrene sender deres børn af sted, selv om det er højst usikkert, om de nogen sinde ser dem igen.

Vi følger en gruppe på seks af disse børn, som har taget afsked med deres forældre for evigt. Guiden Nima fører dem sammen med en lille gruppe andre flygtninge over passene.

Flugten over Himalaya er en dokumentarisk beretning om håb og mod, fortalt af den tyske filmfotograf Maria Blumencron, som fulgte gruppen på en del af vejen.

Everest Udfordringen

Af Klavs Becker-Larsen

150 sider. Pris: 148 kr.

Forlaget Frydenlund

Den 14. marts 1951 starter Klavs Becker-Larsen sit forsøg på at bestige Mount Everest.

Han har fire sherpa-bærere med sig. Han bluffer sig forbi nepalesisk militær, og en måned senere når de sydsiden af Everest. Et hasarderet forsøg på at trænge frem fra denne side bliver stand-

Nye bøger Nye bøger Nye bøger

set af faldende sten og is. De må gå over Nangpa-passet (5.716 m) – en omvej på 200 kilometer. Klavs Becker-Larsen er den første vesterlænding, der krydser dette berømte pas.

De er nu i Tibet, og en kinesisk militærpatrulje sætter efter dem. Men munkene i Rongbuk klostret redder dem. 9. maj klatrer holdet på det stejle Nordpas, vejen mod toppen. Men i 6.800 meters højde nægter sherpaerne at fortsætte.

„Den unge danskers hemmelige enegang uden iltmaske er et ikke uvæsentligt kapitel i kampen om verdens højeste bjerg.“ (*Lord Hunt*)

Hunt var leder af den britiske ekspedition, hvor det lykkedes Hillary og Tenzing som de første at nå toppen af Mount Everest.

Uddrag af bogen

3.-5.maj

I dag gik vi gennem porten til Shangri La. En smal åbning mellem to høje fører ind i Rongbuk-dalen. Lidt efter krydser stien en lille flod ad en smuk bro. En stor flok mennesker holder hvil og drikker te ved broen. Det er lægbrødre fra Rongbuk, som er ved at reparere den. Straks bliver der skænket op for

os, og sherpaerne beretter livligt om vores bedrifter for at tilfredsstille brødrenes videbegær.

Fra broen har man ryddet en vej til klosteret, som ligger syv-otte kilometer inde i dalen. En lille karavane af yak-okske har bragt forsyninger til klosteret og er på vej nordpå.

Og med ét har vi både klosteret og Everest foran os. Den kæmpemæssige pyramide står i ensom majestæt tværs over dalen og lukker for al anden udsigt. Den forekommer nær, men jeg ved, at den er 25 kilometer fra os. Med sin fane vajende ligner bjerget en brændende røgelsestop. De munke, som i ældgammel tid bestemte sig for at bygge her, vidste, hvad de gjorde.

Selve klosteret er en klynge lave bygninger med lidt præg af fort. Foran dem står en stor chorten. Andre bygninger læner sig op ad klipperne bagved eller hænger på dem som svalereder.

Jigme og jeg bliver modtaget af den øverste lama, som byder os på smørte og valset ris. På en hylde står et stort vækkeur, som stammer fra en af de britiske ekspeditioner i 1930'erne, og et elektrisk ringeapparat med batteri. De fungerer ikke, og bara-lamaen spørger, om jeg kan få dem i gang. Jeg gætter på, at uret mangler olie, og giver de vitale dele et par dråber petroleum. Uret

går. Batteriet duer, og ringeapparatet skal kun justeres. Jeg har imponeret ham lidt.

Ang Dawa har fortalt mig, at den engelske ekspedition, han og Ajeeba var med på i 1936, efterlod en del af sin udrustning i klosteret. Der kan være telte og andre ting, som vi gerne vil låne, og jeg beder lamaen om at få adgang til depotet.

Men trods sit milde og indtagende væsen afslår han. Udrustningen blev givet i den forrige abbeds varetægt, og det rum, hvor den opbevares, har ikke været åbnet siden hans død. Udrustningen bliver ikke rørt, før der kommer en tilladelse fra Hugh Ruttledge, som var ekspeditionens leder.

I stedet sørger lamaen for, at jeg kan leje et telt af en hyrde. Jeg køber fire sække tørret yakmøg af ham, det eneste brændsel, som bruges her. Træ findes ikke. For at holde ild i det er det nødvendigt at bruge en puster. Den får vi til låns. Lamaen lægger en sækfuld til som gave sammen med fem æg. Æg er luksus her, hvor høns ikke kan trives.

Jeg har haft svært ved at sove i den sidste tid og spørger lamaen til råds. Han giver mig et par piller, der ligner vores brændsel, og i nat sov jeg dejligt. I dag har jeg købt 30 sovepiller til vores apotek.

Forvitrede tinder over Østre Rongbuk-dal (nordøstsiden).

bøger Nye bøger Nye bøger

Lamaen er alvorlig bekymret for vores skæbne. Han opfordrer mig til at nøjes med at gå halvvejs op på det hellige bjerg. Ingen kan nå toppen og vende tilbage. Jeg spørger, om han kan se ind i fremtiden. En munk bringer ham en lille æske, som indeholder terninger. Han ryster dem ud i hånden og studerer deres stilling. Så fortæller han mig, at jeg skal prøve kræfter med bjerget to gange. Første gang vil jeg blive bremsede af store vanskeligheder. Næste gang vil jeg nå meget højt, men ikke toppen. Ingen vil nå toppen af Chomo Lungma. Gudinden ønsker det ikke.

Det er stadig fint vejr, da vi går fra Rongbuk. Et par kilometer længere inde i dalen passerer vi nogle eneboerceller, hvor munke fra klosteret tilbringer seks måneder i ensom meditation.

Kosten bliver stukket ind til dem gennem et hul i væggen på et aftalt tidspunkt, for at de kan overholde løftet om total isolation fra andre mennesker.

En af munkene er ved at hente vand fra en lille bæk, da vi kommer uanmeldt. Han løber hurtigt tilbage til sin celle.

Andre af cellerne er permanent beboet af eneboere, som har valgt denne strenge livsform i deres stræben mod, som Milarepa, at „bytte livets malstrøm bort for en salighed uden grænser“.

Vi følger dalens østside og kan se hen over Rongbuk-gletsjeren, et øde kraterlandskab dækket af sten lige som gletsjeren på den anden side af bjerget. Rongbuk-gletsjeren begynder ved foden af Everests stejle nordside. Et sted i dette „wilderness of rock and ice“ ligger Mallory og Irvine. I 1924 styrtede de fra et punkt nær toppen til gletsjeren 2500 meter nede. Underligt at vide, at de er her endnu.

Det er næsten vindstille på toppen i dag, fanen er ganske lille. Det er den slags dage, vi behøver for at nå op. Støt-

tet af Karma Pauls kort kan jeg udpege gamle kendinge. Den lange, lige vestryg ender i vestskulderen, som falder mod Lama La, passet, der har kostet os den lange omvej. Men selve passet og Khum-butse er skjult af et fjeld af samme højde. Over passet og lidt højere end vestryggen kommer Nuptse frem og længere mod vest Lingtrens hvide tag og Pumori.

Vi står i et knudepunkt: Indgangen til Østre Rongbuk-dal, som englænderne fandt i 1921, og som er vejen, der fører ind på livet af bjerget. Her støder vi også til den rute, jeg havde planlagt sydfra via Lama La. Vi er kun 12 km fra passet, men der er gået tre uger – og 200 kilometer – siden det tvang os til at vende.

Lidt inde i østdalen finder vi en af englændernes gamle lejrladser, Camp 1. Nogle af de gamle læskærme, bygget af gletsjerens sten, kan bruges endnu. Rundt om ligger gamle konservesdåser, batterier, teltplokker og andre levn fra 1930'ernes store ekspeditioner. Stedet har atmosfære, og Ajeeba og Ang Dawa går på opdagelse for sig selv og mindes. Ang Dawa koger hirsegrød og tevand til tshampa over ulmende komøg. Kun så længe pusteren går, kommer der flammer. Hirse-grøden er min. Jeg spiser den med smør og sukker. Smagen minder om dansk øllebrød. Bærerne foretrækker tshampa.

Verdens tag, Silkekejserinden I

Af José Fréchèches

Oversat til dansk af Hanne Kizach

434 sider. Pris: 298 kr.

Forlaget Borgen

Året er 655. På kejserpaladset i Kina er hoffet i oprør. Den unge kejser Gaozong har besluttet at ægte sin elskerinde Wuzhao, en billedsmuk konkubine af

femte rang, der takket være sin intelligens og sine yppige former er steget til tops i hierarkiet.

Langs Silkevejen drømmer buddhister og kristne, munke og røvere samtidig kun om en ting: At fravriste Kina hemmeligheden bag fremstillingen af silke, dette lette og changerende stof, der er sjældnere end jade og mere kostbart end guld.

Imellem religionerne foregår en kamp om silke og sjæle, og det forstår den unge kejserinde at udnytte. Hun allierer sig med buddhismen, en ny og hastigt voksende religion, der er præget af indre uroligheder og magtkampe. Og da man opdager, at det kejserlige silkemonopol er blevet brudt, og at der handles med illegal silke i hovedstaden, påtager hun sig personligt at lede efterforskningen.

Snart går den vilde jagt ad Silkevejen blandt smuglere, munke og præster i en historie vævet af eventyr og lidenskab, der sætter hele det mægtige rige i midten på den anden ende.

VERDENS TAG er første bind i SILKEKEJSERINDEN, en ny historisk romantrilogi om Kejserinde Wu, en af Tang-dynastiets mest magtfulde skikkelser, og om Silkevejen, den enestående handelsrute, der blev skueplads for Østens møde med Vesten.

Bøger og hjemmesider om kunst

The Dalai Lamas: A visual history

Redaktion: Martin Brauen

240 sider med farveill. 210x300 mm

Pris: US \$ 85

Forlaget Serindia

Udkommer august 2005

I forbindelse med udstillingen Die 14 Dalai Lamas. Tibets Reinkarnationen des Bodhisattva Avalokiteshvara i Zürich (se omtale andetsteds i bladet) udgives en bog med den engelske titel The Dalai Lamas: A Visual History (red. Martin Brauen). Bogen indeholder indlæg om hver af de 14 Dalai Lamaer, skrevet af forskellige forskere og tibetologer, og der vil være ca. 250 illustrationer.

For yderligere oplysning om bogen og bestilling:

<http://www.serindia.com/item.cfm/161>

Tibetan Thangka Painting: Portrayal of Mysticism

Af den nulevende kunstner

Pema Namdol Thaye.

209 sider

Forlaget Tibet House, NY, 2000

Kan købes på hjemmesiden:

<http://www.tibethouse.org/library/>

Wisdom and Compassion – The Sacred Art of Tibet

Af Marilyn M. Rhie and Robert A.F. Thurman

Forlaget Harry N.

Abrams Inc., 1991

Kan købes på hjemmesiden:

<http://www.tibethouse.org/library/>

Moderne kunstnere i Tibet

Gedun Choepel Artists' Guild on Asianart

På denne hjemmeside kan man se tibetanske billedkunstneres værker:

<http://www.asianart.com/exhibitions/gendun/index.html>

Moderne kunstnere i eksil

Mechak gallery

Center for contemporary Tibetan Art: <http://www.mechakgallery.com/> er baseret i Boulder, USA. Hjemmesiden viser en række moderne tibetanske billedkunstneres værker.

Tibetan Art Coloring Book

A Joyful Path to Right Brain Enlightenment.

Af Singe, J Jamyang and Marx, Paule

32 sider, 300 x 230 mm. Pris: £8.96

Forlaget Harry N. Abrams Inc., 1999

Kan købes på hjemmesiden:

www.wisdom-books.com

Tolv store og detaljerede tibetanske thangategninger, parate til at blive farvelagte.

Encyclopedia of Tibetan Symbols and Motifs

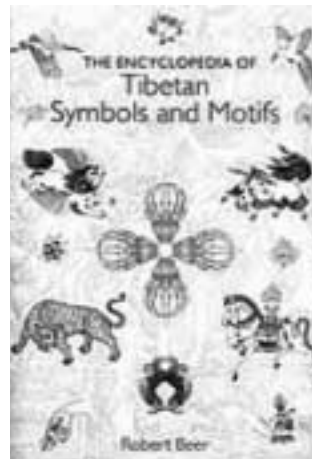
Af Robert Beer

392 sider, 297 x 210 mm,

Forlaget Serindia, 1999. Pris: 38 £

Kan købes på hjemmesiden:

www.wisdom-books.com

Nyt fra Tibet-Hjælp

Af Jeannie Andersen,
medlem af bestyrelsen

Indiensbesøg marts 2005

Intet, absolut intet, kan forberede en på det første møde med Indien, og min første reaktion var da også en fornemmelse af, at jeg havde forladt paradiset og var landet i helvede. Jeg havde selvfølgelig hørt mange gange om det sansemæssige bombardement, man udsættes for, og troede, jeg havde en ide om, hvad jeg skulle opleve! Men jeg blev ved med at sige til Anne-Sophie, der er Indiensveteran: „Det er helt vildt“ – „Ingen vil tro det, hvis de ikke selv ser det,“ mens jeg forsøgte at rumme disse voldsomme kontraster og ekstremer af stinkende skidt og skønhed, fattigdom og rigdom, dette ufattelige, støjende mylder af mennesker, trafik og dyr: køerne, aberne, de herreløse hunde. Det er så overvældende, at ingen kan forblive uberørt. Denne rejse flyttede for mig personlige grænser på alle måder, indre såvel som ydre.

Følgende er nogle enkelte indtryk og tanker i forbindelse med vores Indiensbesøg. For en mere faktuel og konkret beskrivelse af projekter og deres status henviser jeg til årsberetningen andetsteds i bladet. I senere artikler vil andre dele af vores besøg blive omtalt.

Manju-ka-tila

Første indtryk af tibetanernes vilkår i Indien fik jeg i Manju-ka-tila, en tibetansk bosættelse i det nordlige Delhi. Alt for mange mennesker på for lidt plads. Jord er dyrt, og i øvrigt er det ikke tilladt for tibetanere at eje jord i Indien, medmindre de er indiske stats-

Tibet-Hjælp anser det for både nyttigt og nødvendigt, at vi besøger vore samarbejdspartnere og de projekter, vi støtter i det tibetanske eksil. Denne personlige kontakt giver en bedre mulighed for at bedømme vores engagement. I marts var Jeannie Andersen og Anne-Sophie Bernstorff på en sådan rejse til Nordindien. Jeannie skriver her om indtryk fra sit første møde med Indien og tibetanerne i eksil.

borgere. Gyder og stræder er så smalle, som dem vi kender fra middelaldergaderne i Helsingør, men selv her møder man en hellig ko, som man dårligt kan komme forbi. For de, som er født i Tibet, må de tibetanske vidder føles meget, meget langt væk!

Her er mange små hoteller og „guest houses“, og turismen er en af tibetanernes muligheder for tjene penge, så vi overnattede på Potala House.

I de smalle stræder møder vi både munke og kvinder i deres respektive traditionelle dragter, repræsentanter for den gamle tibetanske kultur, men de fleste unge er vestligt klædt, og internet cafeerne har for længst indfundet sig. Med et enkelt blik kan man indfange hele problematikken omkring kulturbevarelse, udvikling og globalisering.

Dharamsala

Tibet-Hjælps hjælp kanaliseres hovedsageligt gennem eksilregeringen, så Dharamsala, regeringssædet, er vores primære destination. Vi bor i McLeod

Ganj et par kilometer op ad bjerget, hvor Dalai Lama bor. Byen ligger smukt i Himalayas forbjerge med udsigt over Kangradalen. Man er i øjenhøjde med ørne og skyer, og solopgangen til lyden af munkenes messen fra Dalai Lamas tempel er en smuk oplevelse. Men også her er kontrasterne store. Netop i de dage giver Dalai Lama belæring, så byen er fyldt til bristepunktet med tilreisende munke og nonner, tibetanere, vestlige turister og fattige indere, der kommer for at tigge. Spedalske sidder langs vejen og rækker deres hænder med de manglende fingre frem, bundet ind i møgbeskidte klude.

Også byen er beskidt. Affald flyder ned ad de smukke bjergskråninger og stanken i den tiltagende varme op ad dagen er slem. Der er en voldsom trafik op og ned ad bjerget af taxiscooters, gamle biler og jeeps. Forureningen er så voldsom, at mange uvilkårligt dækker mund og næse til.

Vi besøger i den følgende tid mange regeringskontorer, skoler og institutio-

ner, blandt andre Department of Education, Department of Religion and Culture, Transit School, Tibetan Children's Village, Norbulingka og Tibet Times og ikke mindst TIPA. Vores besøg her kom til at give mig den klareste oplevelse af, hvilken betydning vores støtte har.

TIPA

En dejlig solfyldt morgen vandrede vi de få kilometer op ad bjerget til TIPA for at møde de 5 nye unge kunstnere (der er 26 i alt), hvis uddannelse vi støtter. De fem unge var ved første øjekast

helt „normale“ teenagere, vestligt klædt, og en anelse generte, mens vi talte sammen. De fortalte, at de som alle andre unge savnede deres familie, havde lidt hjemve (de fleste ser i bedste fald deres familie to gange om året, nogle kun en, andre slet ikke, fordi det er for langt væk).

De så alle MTV, men havde deres egne favoritter inden for ny tibetansk musik og nævnte bl.a. Pasang Lhamo (fra TIPA) og Younden.

Men da vi senere overværede en undervisningstime, var al generthed

væk. Aldrig har jeg set sådan en entusiasme og energi i et klasseværelse. De sang og spillede virkelig, så udtrykket „af hjertens lyst“ er helt rigtigt. Og det var ikke, fordi omgivelserne var særligt inspirerende eller komfortable. Lokalet var et nøgent rum uden varme, hvor de sad på hvide plastikhavestole. Der må være koldt om vinteren. Uddannelsen indebærer, at alle lærer at spille drayen og fløjte og lærer at synge og danse. Denne dag fik klassen undervisning af en lærer fra Amdo, der underviste i sange og musik fra denne del af Tibet. Vi mødte her unge mennesker, der med ægte begejstring og indlevelse lærer den gamle musikkunst, men også elsker det nye.

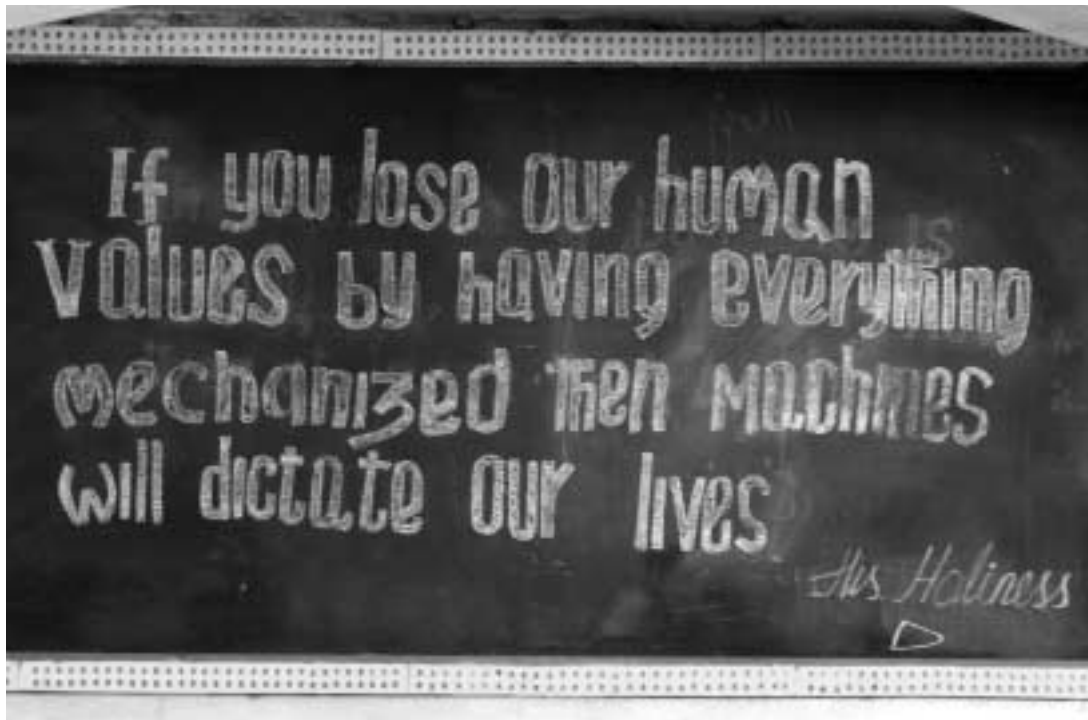
De fleste af disse unge kommer fra fattige familier. Vi besluttede at besøge en af disse familier, der boede i Haridwar på vores vej tilbage til Delhi. Vores indiske chauffør fandt med megen moeite frem til den adresse, den unge pige Tenzin Yangdol havde skrevet på et brev til familien, som vi havde med. Under hundrede meter fra den hellige Ganges lå dette trøstesløse beboelsesområde, hvor jeg for første gang havde lidt betænkeligheder ved at bevæge mig ind. Men hjælpsomme mennesker fik hurtigt vist os frem til en lille dobbeltdør, hvor vi bankede på. Den unge mand, der lukkede op, var Tenzins arbejdsløse bror, der var alene hjemme. Vi fandt ud af, at hans mor netop da deltog i TWA's årlige Peacemarch (læs mere på: <http://www.tibetanwomen.org>). Der var kun ét meget lille rum med to madrasser på gulvet, et gulvtæppe og et lille-

Jeannie Andersen sammen med Tibet-Hjælps 5 nye TIPA-kunstnere.

bitte skabsagtigt rum, der vist gjorde det ud for køkken. I hjørnet stod et af de allestedsnærværende fjernsyn, og en hindifilm var i gang. Den unge mand gik et øjeblik ud, og jeg kunne simpelthen ikke længere holde mine tårer tilbage (selvom jeg havde svoret, at jeg ikke ville græde en eneste hattedame-tåre), og på denne sidste dag i Indien blev det virkeligt for mig, hvad det vil sige at få en chance for at slippe ud af en sådan fattigdom, at få en chance for et liv, at få en mulighed for at bruge og udvikle sine evner og talenter. Og det har vi givet Tenzin og mange andre mulighed for. Jeg tænkte med stor taknemmelighed på jer sponsorer, som måske ikke altid ved helt præcist, hvor betydningsfuld jeres hjælp egentlig er. Men lad mig sige det helt klart – jeres hjælp er uvurderlig for det enkelte menneske, der får chancen for gennem uddannelse at finde en vej ud af fattigdom, arbejdsløshed og et udsigtsløst liv i eksil.

På Tibetan Children's Village – skolens vægge hænger de gamle sorte tavler, hvorpå der er skrevet forskellige citater med kridt. På denne tavle står Dalai Lamas ord: „Hvis vi mister vores menneskelige værdier ved at automatisere alting, så vil maskinerne styre vores liv.“

Første konference for bidragydere til det tibetanske eksilsamfund

Den 13.-15. januar 2005 afholdt den Tibetanske Eksilregering, CTA, sin første donorkonference i Bangkok for alle interesserede organisationer og enkeltpersoner, der støtter tibetanerne økonomisk. Charlotte Mathiassen fra Støttekomiteen, der også er tilknyttet Tibet-Hjælps projektgruppe, var på de kanter og deltog i konferencen. Læs hendes artikel i Støttekomiteens nye nummer af „Sneløven“.

Nye undervisningsideer – et besøg hos Sonam Wangdue i Tibetan Children's Village (TCV)

TCV er ikke blot en skole, men som navnet siger – nærmest en landsby, der ligger ved Dalsøen lidt uden for Dharamsala. Og her er rent! For første gang ser jeg ikke affald ligge og flyde alle

vegne – selvfølgelig resultatet af en bevidst holdning og indsats. Her bor flere tusinde elever, ofte forældreløse flygtningebørn, og deres lærere. Vi besøgte Sonam Wangdue, der er rektor på Upper TCV og i 2004 var på et ophold på IPC (International Peoples College) i Danmark. Opholdet skriver han selv om i „Tibet“ nr. 59 og fremhæver, at det bed-

På TCV har man fundet en balance mellem ro og udfoldelse i undervisningen, og der lyttes eftertænksomt.

ste han fik med fra IPC, var inspiration til „gode undervisningsmetoder“. Ved vores afskedsmiddag for Sonam i 2004 talte han med begejstring om „child centered education and learning“, dvs. undervisning, der tager udgangspunkt i den enkelte elev og fremmer gruppearbejde, i modsætning til den form for undervisning, der udelukkende fokuserer på den faglige indlæring, terperi – det, vi kalder „den sorte skole“.

Vi mødtes med Sonam på vores sidste eftermiddag i Dharamsala. Han er et utrolig energisk menneske, og det krævede sin kvinde at holde trit med ham på vores rundtur – der var så meget, han ville vise os. Det stod hurtigt klart, at det virkelig var lykkedes for ham at anvende sin nye viden. Undervisningen er blevet tilrettelagt efter de nye principper, og it er en væsentlig del i denne

undervisning. Vi mødte glade, åbne, nysgerrige og selvstændige børn, der arbejdede ved computerne eller i klasseværelserne, og lærere, der klart og engageret havde taget de nye ideer til sig. Selvom børnene blev opfordret til gruppearbejde og samtale, var der en ro og orden i klasserne, som enhver, der har besøgt et dansk klasseværelse i nyere tid, må misunde. Her er det tilsyneladende lykkedes at finde en balance mellem disciplin og udfoldelse.

Skolens runde betenhuse vokser op ad bjergskrånningen, så en tur inden for er en mindre bjergbestigning. Selvom skolen har fået nye computerrum, er indretningen overalt beskeden. Skolen har lige fået doneret nye tavler, og de gamle hænger nu dekorativt i disse betenhaller med inskriptioner af Dalai Lamas visdomsord – til daglig inspira-

tion og eftertanke. Jeg kan ikke lade være med at tænke på, at en sådan atmosfære af åben spiritualitet, moderne undervisning og plads til fysisk udfoldelse har gode muligheder for at skabe hele og velfungerende mennesker, selv under så specielle vilkår, som det er at være forældreløs og flygtning – og det er en dejlig tanke at afslutte et i besøg Dharamsala med.

Sonam er i samarbejde med Tibet-Hjælp i gang med at arrangere et seminar med en lærer fra IPC for tidligere tibetanske elever på IPC, deriblandt flere andre rektorer, så alle de nye gode ideer kan nå videre omkring. Det bliver spændende at følge.

Link til TCV:
<http://www.tibchild.org/TCV.htm>

Moderne tibetansk kunst

Artiklen introducerer udviklingen af moderne tibetansk kunst i Tibet med speciel fokus på kunstnersammenslutningen Gedun Choephel Artists Guild, hvis medlemmer udstiller og sælger deres værker på et lille galleri beliggende i hjertet af den tibetanske bydel i Lhasa.

*Af Ellen Bangsbo,
antropolog og BA i tibetansk,
tekstilformgiver fra Skolen for
Brugskunst (den nuværende
Danmarks Design Skole)*

Under mit ophold i Lhasa i sommeren 2004 fandt jeg hurtigt vej til Tibets helligste tempel, Jokhang, beliggende i midten af den gamle tibetanske bydel i Lhasa. Jokhang templet er omgivet af „Barkhor“, som er den inderste „kora“-vej omkring Jokhang, og bortset fra de solvarme middagstimer i sommerperioden kan man her fra før solopgang til sen aften opleve et sprudlende folkeliv med salgsboder, bedende pilgrimme og fortravlede fastboende tibetanere og kinesere. I midten af dette menneskemyllder og boder ligger et lille galleri i et gammelt treetagers hus med salgsudstilling i de små lokaler. Kunstnerne skiftes selv til at passe galleriet, hvor man kan møde dem til inspirerende samtaler, mens man slubrer varm jasmin te på tagterrassen. Galleriet drives af en interessant lokal kunstnergruppe, der i 2003 etablerede kunstnersammenslutningen *Gedun Choephel Artists Guild*. Kunstnerne beskriver sig selv som født i de turbulente 1960'ere og 70'ere, og de har gennemlevet og erfaret rationeringsperioden under formand Mao og den senere moderniseringsperiode under Deng Xiao Ping, der bragte samfundsændringer til det kinesiske samfund. Gedun Choephel Artists Guild inkluderer enkelte fastboende kinesiske kunstnere, og i modsætning til de store kunst-

Jhamsang, Peacock River

foreninger, som er underlagt myndighedernes kontrol, beslutter kunstnergruppen selv, hvilke kunstnere der kvalificerer sig til optagelse i sammenslutningen.

Gedun Choephel

Det er ikke tilfældigt, at en markant personlighed som Gedun Choephel inspirerer den yngre generation kunst-

nere i nutidens Tibet. Utraditionelle former for tibetansk kunst begyndte at dukke op i 1930'erne, og blandt pionierne var Gedun Choephel (1903–1951) samt hans elev Amdo Champa (1916–2002). Gedun Choephel var en af de mest begavede og bemærkelsesværdige personligheder, der har levet i Tibet i den 20. århundrede. Gedun Choephel

Tsewang Tashi, Lhasa River and Hills

var en intellektuel tænker, og hans aktivitetsfelt fandt plads både inden for buddhistisk lærdom og politiske strategier. Derudover var han kunstner og revolutionær. Han var oprindelig munk ved Labrang Tashikyil klosteret, hvor han studerede buddhistisk filosofi, logik og litteratur. I 1928 kom han til Lhasa for at studere ved Drepung klosteret. Gedun Choephel var kontroversiel og modsatte sig datidens teokratiske samfund i Tibet ved at være en engageret samfundskritiker og forfatter, og han var derfor ilde set af de tibetanske myndigheder, hvilket foranledigede et fængselsophold i Lhasa i den senere periode af hans liv (1947). Derudover udtrykte han sig også kunstnerisk som maler og

lyriker, men kun et mindre antal af hans skitser er bevaret. Også i sit kunstneriske virke udtrykte Gedun Choephel sig uden om samtidens stramme opfattelse for accepteret kunst, som dengang hovedsagelig var dikteret af retningslinjer for reproduktiv traditionel religiøs kunst. Ironisk set fremhæves Gedun Choephel nu af de kinesiske myndigheder som en exceptionel begavet kunstner.

Billedkunst i Tibet og i eksil

Allerede i 1980'erne opstod et nyere og mere impressionistisk og realistisk udtryk i tibetansk billedkunst (til forskel fra traditionel thangka-maling) i en kunstnerisk sammenslutning i den øst-

tibetanske by Kanze (beliggende i Sichuan-provinsen), senere kendt som „the Kanze [school of] New Tibetan Painting“ (*dkar mdzes bod kyi rimo gsar pa*). Senere i perioden 1985–1987 etablerede tibetanske kunstnere i Lhasa en gruppe, kaldet „Sweet Tea Painting Association“ (*Cha ngarbo rimo tsokpa*), og dette var den første uafhængige kunstnersammenslutning, der viste moderne tibetansk kunst, og som ikke på nogen måde støttede det kinesiske regime. I 1987 valgte kunstnergruppen selv at opløse sammenslutningen, fordi kinesiske myndigheder forlangte, at parti-anerkendte Han-kinesiske kunstnere skulle optages i sammenslutningen. En af de tibetanske kunstnere i

Tsering Namgyal, Goddess of the Lake

„Sweet Tea Painting Association“ var Gongkar Gyatso. Hans eksperimenterende kunst virkede provokerende på de kinesiske myndigheder, og han følte sig derfor nødsaget til at flygte til Indien. Han bor nu i London, hvor han i de senere år har formået at markere sig internationalt, specielt efter sin studietid på den anerkendte St. Martins School of Art.

Som en del af en „befrielsesproces“ forsøgte kinesiske myndigheder efter magtovertagelsen i Tibet i 1959 at ødelægge tibetansk kultur. Tibetanere i diaspora forsøgte derimod at bevare tibetanske kulturelle traditioner ved at etablere kulturinstitutioner som The

Tibetan Institute of Performing Arts (TIPA) og The Amye Machen Institute, begge institutioner, som dog alligevel ikke undgår påvirkning fra eksilsamfundet samt indisk og vestlig indflydelse. Det er især dette forsøg på at fastholde traditioner, som desværre også er medvirkende til, at nyere og mere moderne former for kunstneriske udtryk vinder meget lidt forståelse og anerkendelse i det tibetanske eksilsamfund i Indien. Dette oplevede Gongkar Gyatso, da han under sit ophold i Dharamsala (1992) forsøgte at male i en moderne thangka-stil med inkorporering af traditionelle motiver. Eksilsamfundets modstand mod kunstnerens arbejde var til dels

baseret på en kritik af hans brug af buddhistiske symboler og opdelte budhafigurer, samtidig med, at alt, der var nyt og innovativt, ikke blev opfattet som værende „tibetansk“.

Kunstakademier

Under kulturrevolutionen (1966–1976) var skildringen af socialistisk realisme og glorificeret kommunistisk klassekamp det eneste tilladte kunstneriske udtryk i Kina, og i denne periode blev tibetanere altid afbildet på idealistisk og romantisk vis som en minoritetsgruppe med glade og smilende ansigter. Ved Deng Xiaopings magtovertagelse i Kina i 1977 og indførelsen af Dengs „Economic Reform and Open Door Policy“ åbnedes muligheden for at købe bøger om internationale kunstnere og vestlig kunst. Tibetanske kunststuderende uddannes generelt på kunsthøjskoler eller kunstakademier i Centralkina: University of the Minorities og Chinese Academy of Fine Arts i Beijing, i Shanghai, Nanjing, College of Fine Arts og Sichuan Institute of Fine Arts i Sichuan-provinsen samt ved andre højere læreanstalter i Tianjin, Chongqing og nu også Tibet University i Lhasa. Et vigtigt center for undervisningen findes på The Art Department of Central Institute for National Minorities i Beijing, hvor studerende kan vælge mellem at studere traditionel kinesisk- eller vestlig kunst, og for de tibetanske studerende er især den tekniske indlæring af stor betydning. De tibetanske studerende involveres i kinesisk kunst og kultur, men paradoksalt nok bliver fremmedheden i de kinesiske storbyer i forbindelsen med adskillelsen fra tibetansk hjemlig kultur og miljø for mange tibetanske kunststuderende en kilde til stærkere fokus og opmærksomhed omkring egen kulturel og etnisk identitet. De studerende ud-

sættes for en hybrid kunstforståelse ved, at de under opholdet i kinesiske storbyer har adgang til moderne kunststillinger, som på meget inspirerende vis viser muligheden for på fleksibel måde at sprænge traditionelle rammer i kunstnerisk udfoldelse.

Moderne tibetansk kunst

I nutidens Kina er det stadig en balancegang at udtrykke sig kunstnerisk og skildre sociale forhold, uden at det vækker anstød specielt i det politisk følsomme miljø i Tibets Autonome Region. Ambitionen blandt kunstnerne i Gedun Choephel Artists Guild er ikke blot at skabe sig en levevej, men især at udtrykke deres tanker og følelser gen-

nem forskellige kunstneriske metoder og tilgange. I konventionel tibetansk thangka-maleri reproduceres religiøse motiver i henhold til traditionelle regler, og alene brugen af thangka-teknikker med lærred og stenfarver har et specifikt tibetansk udtryk, som derved signalerer en form for „tibetanskhed“. Nogle moderne tibetanske kunstnere kombinerer traditionelle thangka-teknikker i lærred og farver, men de fleste benytter oliefarver. Det er interessant at bemærke, i hvor høj grad buddhistisk ikonografi stadig er et vigtigt element i det tibetanske kunstneriske udtryk, ved at motivet i mange billeder tager udgangspunkt i traditionelle tibetanske legender eller i buddhistiske ikoner, hvor der yderligere

eksperimenteres med afbildning af gennemskårne og opdelte Buddhafigurer. Samtidig skabes der en kombination med situationer i det moderne samfund, der udtrykker tibetanske værdier omkring landskab og miljø, skildring af et almindelig tibetansk folkeliv samt nomaders livsstil. Dette ses for eksempel i Jhamsangs billede „Peacock River“ (se s. 26), hvor buddhistiske ikoner brydes og i kombination med vestlig ornamentering leder forestillingen mod en tibetansk kvinde som delvis gudinde og ganske almindelig kvinde. Som en symbiose mellem moderne og traditionel kunst formår kunstnerne at inddrage traditionelle, ikonografiske billedelementer, som uden at fortabe sig i nos-

Tsering Dorje, The Jokhang Temple

Tserang Dhandrup, Woman in Doorway

talgi refererer til en tibetansk fortid og derved placeres et sted mellem det traditionsbundne og lokale samt globale påvirkninger i den moderne verden. Også i Tsering Namgyals billede opløses traditionel thangka-billedstil, hvor „Goddess of the Lake“ udtrykkes som i et drømmesyn. Andre kunstnere som Tsewang Tashi maler den tibetanske natur i en realistisk stil, mens Tsering Dorje på surrealistisk måde viser en forvrænget opfattelse af Jokhang templet.

Tibet University i Lhasa

Tibet University åbnede i 1985, og her undervises der i dag både i traditionel tibetansk samt moderne kunst. Med 16 lærere er der i dag 60 studerende på den femårige uddannelse, hvor fag på The Art Department inkluderer musik, dans og kunst inklusiv grafisk design (også computergrafik), skulptur samt maling med oliefarver, akvareltegning og croquis. Uddannelsen er også akademisk (MA- og BA-eksamen), og eftersom en del studerende ikke har en grundlæggende skolegang, er undervisningen de

første år til dels tilrettelagt med generelle sekulære fag, der ikke direkte omhandler kunst eller kunsthistorie. Bestået eksamen forventes at kvalificere studerende til forskellige former for arbejde og ikke kun kunstnerisk betonedede arbejdsopgaver. Elevernes alder i enkelte discipliner som dans og musik kan være helt ned til 12 år, så på visse områder kan Tibet University minde mere om et gymnasium end et egentligt universitet. I 1981 grundlagdes The Tibet Artists Association (TAA), som i dag har 80 medlemmer, og i 1997 grundlagdes The Lhasa Artists Association (LAA). TAA og LAA er initiativtagere og arrangører af kunstudstillinger i Tibets Autonome Region samt andre steder i Kina, og organisationernes aktivitet følges nøje af de kinesiske myndigheder. Kunstnerne i Gedun Choephel Artists Guild deltager regelmæssigt i nationale anerkendte kunstudstillinger, bl.a. China Exhibition of Ethnic Minority Fine Artist Works, China National Fine Art Works Show, Tibet Exhibition of Fine Arts, Exhibition of Paintings by Young Tibetan

Artists, China Exhibition of Paintings by Ethnic Minority Artists, National Exhibition of Fine Art Works samt andre internationale udstillinger. I øjeblikket forbereder Gedun Choephel Artists Guild en international udstilling, der i samarbejde med et amerikansk galleri vil blive lanceret i USA. Udstillingen forventes at være klar en gang i 2007, hvorefter den forhåbentligt på et senere tidspunkt vil blive vist i Danmark samt andre lande i Skandinavien.

Billeder er gengivet med tilladelse fra Asian Art, Peaceful Wind Gallery, www.asianart.com

Anvendt litteratur:

Heather, Karmay (1980). „Dge-'dun Chos-'phel, the artist“. I Michael Aris and Aung San Suu Kyi (eds.): *Tibetan Studies. In honour of Hugh Richardson. Proceedings of the International Seminar of Tibetan Studies*, Oxford 1979. Warminster, Aris & Phillips Ltd..

Harris, Claire (1999). *In the Image of Tibet. Tibetan Painting after 1959*. London, Reaktion Books.

Tsewang Tashi (2003). *The 20th Century Tibetan Painting. Paper præsenteret ved The Seminar of the International Association of Tibetan Studies*, Oxford University, september 2003.

Websites:

Asian Art, Peaceful Wind Gallery.
www.asianart.com

Information Office of the State Council
People's Republic of China.
www.tibetinfo.com

To spændende Dalai Lama-udstillinger i Zürich, august 2005

I anledning af Hans Hellighed den 14. Dalai Lamas 70-års fødselsdag den 6. juni viser Völkerkundemuseum i Zürich følgende udstillinger:

- *Die 14 Dalai Lamas. Tibets Reinkarnationen des Bodhisattva Avalokiteshvara* (De 14 Dalai Lamaer. Tibets reinkarnationer af bodhisattvaen Avalokiteshvara).

Fra den 4. august 2005 til den 30. april 2006.

Udstillingen viser genstande fra flere lande, der alle er relateret til Dalai Lamaerne. Udstillingen fremviser desuden sjældenheder, som ikke tidligere har været vist offentligt. Hver enkelt af de 14 Dalai Lamaer præsenteres bl.a. gennem billedkunst (tangkaer) statuer, gaver til og fra den enkelte Dalai Lama, tibetanske skriftruller, breve og gamle fotografier af den 13. og 14. Dalai Lama.

- *Der 14. Dalai Lama. Unterwegs für den Frieden. Fotos von Manuel Bauer.* (Den 14. Dalai Lama. Undervejs for fred. Fotos af Manuel Bauer).

Fra den 4. august til den 8. januar 2006.

Den anden udstilling „På rejse for freden“/„Undervejs for fred“ viser en fotografisk dokumentation af Martin Bauer, som gennem fire år har ledsaget Dalai Lama på over 40 af hans rejser verden over. Hans Hellighed tillod ham at arbejde i sin umiddelbare nærhed og at være til stede, når alle døre var lukket. Det blev ham også tilladt at blive hos Dalai Lama, når han begyndte sin tidlige meditation om morgenen kl. halv fire – et af de intimeste øjeblikke i Dalai Lamas liv. Dermed er opstået et nærbillede af en verdensberømt personlighed.

Du kan få nærmere oplysning om de to udstillinger ved at klikke ind på:

<http://www.musethno.unizh.ch/museum/index.html> – Klik derefter på „Ausstellungen“.

Hans Hellighed den 14. Dalai Lama besøger Zürich i perioden fra den 5. til den 12. august (se „Aktivitetskalender“)

Returneres ved varig adresseændring

Du kan være med til at bevare og videreudvikle den tibetanske kultur

Bliv sponsor for en kunstner

Norbulingka Institute tager imod mange nyankomne flygtninge fra Tibet, som har talent og lyst til at få en uddannelse inden for traditionelt tibetansk kunsthåndværk, som f.eks. buddhistisk malerkunst (thangka), metal- og træarbejde.

Som sponsor er du med til at give disse unge tibetanere en god uddannelse.

Det koster 200 kr. om måneden at støtte en kunstner. Som sponsor kan du udveksle breve med „din“ kunstner, og du modtager hvert år en gave fra Norbulingka, fremstillet på skolen.

Skriv til os på info@tibethelp.dk, hvis du vil oprette et sponsorat.

Du er også velkommen til at ringe til Tibet-Hjælp eller klikke ind på www.tibethelp.dk, hvis du vil vide mere.

Dansk Selskab for Tibetansk Kultur
Tibet-Hjælp
Ryesgade 90 A
2100 København Ø
Tlf. 35 26 79 26
info@tibethelp.dk
www.tibethelp.dk
Giro 9 67 08 90